

Koncepcijska osnova politike konkurentnosti u ekonomskim uslovima Republike Slovačke

UDK: 338.22(437.6) ; 339.137.2

Jaroslava Hečková¹ – Alexandra Chapčáková² – Ivana Butoracová Šindlerová³

¹Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity, Slovakia, e-mail: jheckova@yahoo.com;

²Faculty of Management University of Presov, Slovakia, e-mail: chapcakova@yahoo.com;

³Faculty of Management, University of Presov, Slovakia, e-mail: ivkasindleryova@yahoo.com

U radu želimo da dokazemo legitimnost kreiranja i primene politike konkurentnosti u poređenju sa industrijskom politikom i da posvetimo pažnju stvarnim ključnim faktorima konkurentnosti, preferenci i instrumenata politike konkurentnosti kojima se definiše koncepcijska osnova politike konkurentnosti primerene uslovima u kojima funkcioniše privreda Slovačke.

Uvod

Problemi konkurentnosti predstavljaju višedimenzijsnu pojavu i naglašavaju značaj mehanizma promocije proizvoda na globalnom tržištu, a u isto vreme ističu i neophodnost unapređenja sfere ponude u ekonomiji [4]. Ako konkurentnost definišemo kao sposobnost ekonomije da izveze robe i usluge s ciljem da postigne pozitivan izvozni saldo i istovremeno održi stalni rast dohotka po stanovniku, zadovoljavajući stopu iskorišćenosti proizvodnih faktora uz istovremeno uvažavanje društvenih ciljeva i ciljeva zaštite životne sredine, ili sposobnost zemlje (ili firmi koje u njoj posluju) da proizvede relativno više bogatstva nego njeni konkurenti na svetskom tržištu, onda će iz ove definicije uvek proisteci isti zaključak [7]. Konkretnе zadatke treba postaviti ne samo pred firme koje treba stvore konkurentnu prednost [2], već i pred aktivnu makro politiku koja kreira makro okruženje i time utiče na rast efektivnosti relevantnih stvarnih izvora konkurentnosti.

Ekonomска politika u naprednim privredama prvenstveno se bavi stabilizacijom makroekonomskog razvoja koji je jedan od neophodnih uslova rasta konkurentnosti ekonomije [8]. Druga sfera njenog uticaja obuhvata opštu liberalizaciju kojom je posebno određeno relativno smanjenje troškova kao jedne od preferenci konkurentnosti u uslovima važenja standardnog tržišnog mehanizma. Koncept politike konkurentnosti u ovakvim ekonomijama naglašava potrebu sve veće efikasnosti ponude u novim uslovima globalizacije [9] i korisnost smislenih vizija o efikasnom korišćenju nacionalno orijentisanih izvora [5].

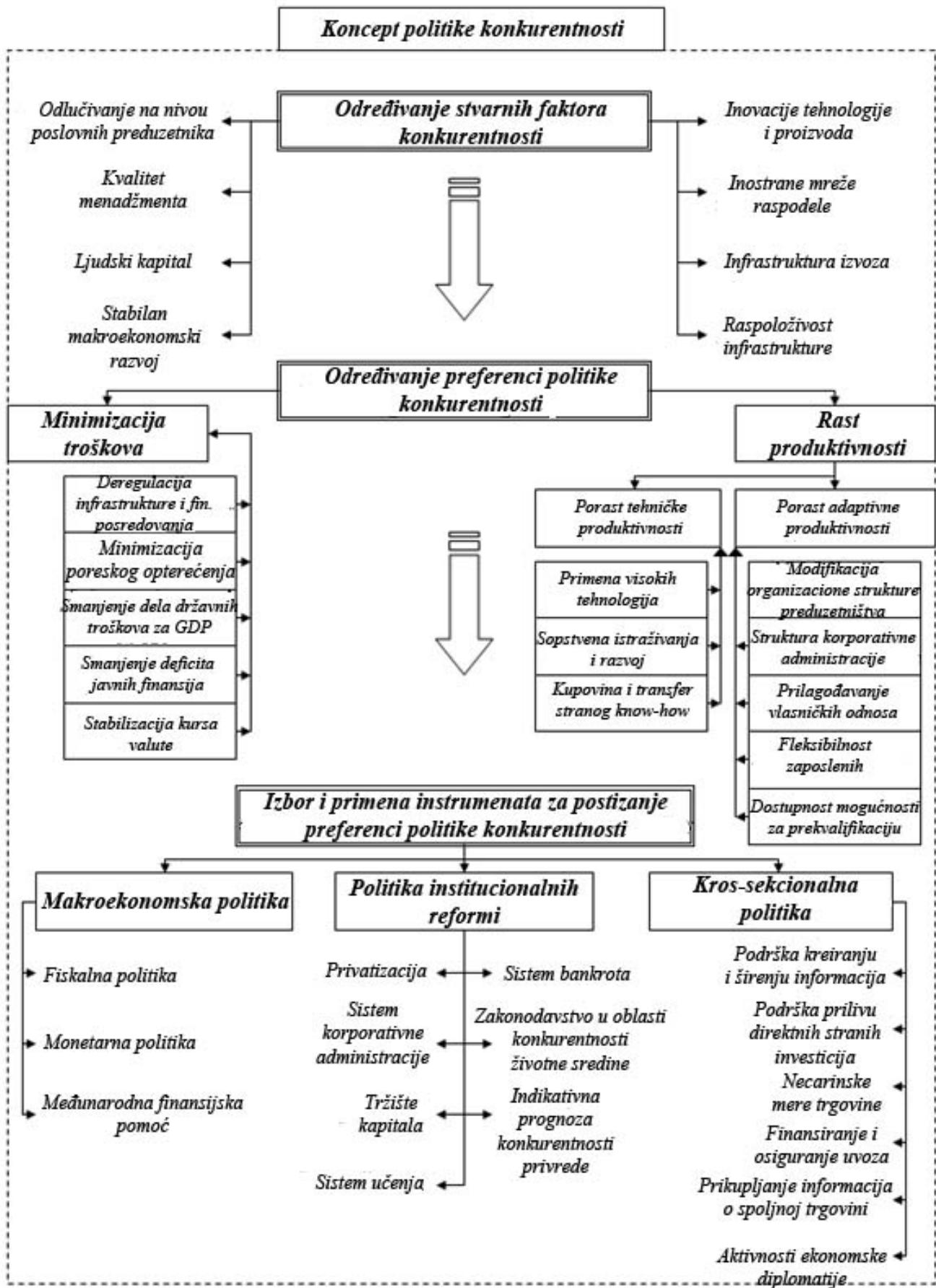
Naš cilj u ovom radu jeste da potvrdimo legitimnost kreiranja i primene politike konkurentnosti sa naglaskom na teorijskoj definiciji faktora konkurentnosti, preferenci i stvaranja instrumenata politike konkurentnosti, a takođe, na osnovu datog znanja, da definišemo koncepcijsku osnovu politike konkurentnosti u uslovima slovačke privrede. Ovaj rad je rađen u okvi-

ru VEGA projekta br. 1/0667/08 "Finansiranje i podrška razvoju inovacija u malim i srednjim preduzećima u SR i u odabranim zemljama EU".

1. Legitimnost politike konkurentnosti

Privrede u tranziciji u Centralnoj i Istočnoj Evropi razvile su koncept industrijske politike sa ciljem da reše problem svoje niske konkurentnosti u odnosu na razvijene zemlje [7]. Koncept industrijske politike razvijen u vreme slabljenja tokova u velikom broju grana industrije nije bio samo novi koncept politike konkurentnosti, već i značajno specifikovan tip politike. Industrijska politika u vreme ekonomске reforme odnosila se na principe uslovljenosti strukturnih modifikacija određene delatnosti ili preduzetničke firme, s jedne strane; s druge strane, kao poseban deo ekonomске politike, ona nije bila u dovoljnoj meri povezana sa finansijskom i monetarnom politikom. Ako funkcije ekonomске politike preuzmu različite interese grupe koje obično predstavljaju kratkoročne parcialne ciljeve predstavnika glavnih industrijskih grupa, industrijska politika čak i ne bi mogla da bude sačuvani deo ekonomске politike.

Ovako shvaćena industrijska politika, kao jedna vrsta specifične politike za određenu industrijsku delatnost, može da dođe u sukob sa principima tržišnog sistema koji funkcioniše u skladu sa politikama širokog opsega i da tako dovede do neoptimalne alokacije resursa sa dugoročne tačke gledišta [8]. S druge strane, neuravnoteženost ekonomске politike u vezi sa porastom konkurentnosti privrede pokazuje po svojoj orientaciji da samo teži obezbeđivanju stabilnog makroekonomskog razvoja kao jednog od preduslova konkurentnosti ekonomije, a da pri tom nema veće ambicije da stimuliše kvalitativne parametre ekonomskog razvoja i veću konkurentnost. Iz svega gore navedenog sledi da je koncept politike konkurentnosti (dijagram 1) adekvatniji kad se radi o povećanju konkurentnosti privrede u poređenju sa konceptom industrijske politike.

Dijagram 1. Šema politike konkurentnosti

Izvor: Autorov sopstveni dijagram

Celovita šema politike konkurentnosti mora da identificuje, analizira i ukaže na mogući ili potrebni razvoj ključnih faktora i glavnih pokazatelja u privredi kao celini, a da istovremeno definiše skup relevantnih izvora politike konkurentnosti u njihovoj međusobnoj povezanosti.

2. Politika konkurentnosti u uslovima slovačke ekonomije

Usavršavanje ekonomskog i političkog pristupa za podršku konkurentnosti slovačke ekonomije zahteva šire razumevanje problema podrške poboljšanju konkurentnosti. Neophodno je razumeti problematiku podrške centralnih vlasti sveukopnom rastu ekonomije [1] i na osnovu toga dalje izgraditi međusobne veze različitih politika u okviru makroekonomske politike kao i kros-sekcijske politike sa pozicijom preferencijala unapređenja konkurentnosti. U svakom slučaju, postignuća putem granskog pristupa ne omogućava postizanje interakcije agregatnih i unakrsnih/međugraničkih i strukturalnih aspekata unapređenja konkurentnosti privrede i njenog rasta u celini, posebno u slučaju kada je rezultat ovakve interakcije ograničen bilansom državnog budžeta na nivou određenih stavki. Stoga je sačinjen Nacrt Nacionalnog strateškog okvira SR kao referentnog dokumenta za stratešku politiku povećanja konkurentnosti privrede koji je Vlada Slovačke Republike usvojila 21. decembra 2006, a Evropska Komisija ga zvanično usvojila 17. avgusta 2007. godine. Ovim dokumentom omogućeno je povezivanje dатih politika i instrumenata uključujući i donošenje zakona o uravnoteženom ekonomskom razvoju (u skladu sa zakonodavstvom EU), s jedne strane, a s druge strane, ovaj dokument predstavlja osnovni strateški dokument SR za pristup sredstvima iz fondova Evropske unije u periodu 2007 – 2013. Godine.

Problemi konkurentnosti ekonomije su u celosti ekonomske prirode, dok je nezamenljivo mesto makro politike rezultat činjenice da je moguće izraziti uporedni nivo konkurentnosti date ekonomije agregatno, razlikom u nivou cena ili Indeksom odstupanja od kursa (ERDI). Uopšteno, to znači da porast nivoa cene i smanjenje razlika u odnosu na razvijene zemlje dovodi do poboljšanja ekonomskog nivoa zemlje, što dalje dovodi do smanjenja ERDI i istovremeno povećanja konkurentnosti. Povećanje nivoa cena da bi se približili nivou cena u razvijenim zemljama obično se vezuje za porast inflacije, što je u domenu tekuće politike. Približavanje nivoa cena obično se postiže stvarnom apresijacijom valute, t.j., bržim rastom inflacije nego što je stopa devalvacije. Ipak, problem je u činjenici da stvarna apresijacija novca nekada nije u skladu sa stvarnim rastom privrede. Valuta može biti

precenjena usled različitih ne-ekonomskih i spekulativnih faktora, što može da dovede do toga da stvarni kurs nije pouzdani pokazatelj monetarne politike. Iz gore-navedenog proizilazi da je potrebno stalno pratiti razvoj stvarnog efektivnog kursa i sve vreme ga porediti sa stvarnim porastom produktivnosti rada, na osnovu pokazatelja nivoa tehnologije, diferencijacije proizvoda, razvoja razmene, itd.

Valutu bi trebalo održavati u tokovima stvarne apresijacije ukoliko je takva apresijacija u skladu sa stvarnim rastom produktivnosti rada. Devalvacija novca nije stimulativna za preduzetništvo, stoga ne vodi konkurentnosti u kvalitetu zbog očekivanja da će doći do prekida u trgovini; baš naprotiv, ona usporava reforme, procese inovacija i održavanje politike niskih plata.

Sa tačke gledišta povećanja konkurentnosti ekonomije, troškovi državnog budžeta i poresko opterećenje preduzetnika polako će opadati u okviru fiskalne politike. Održavanje deficit-a državnog budžeta na relativno niskom nivou jednako je značajno, što za posledicu ima niži nivo kamatnih stopa a banke dobijaju širi prostor za odobravanje zajmova preduzetničkom sektoru.

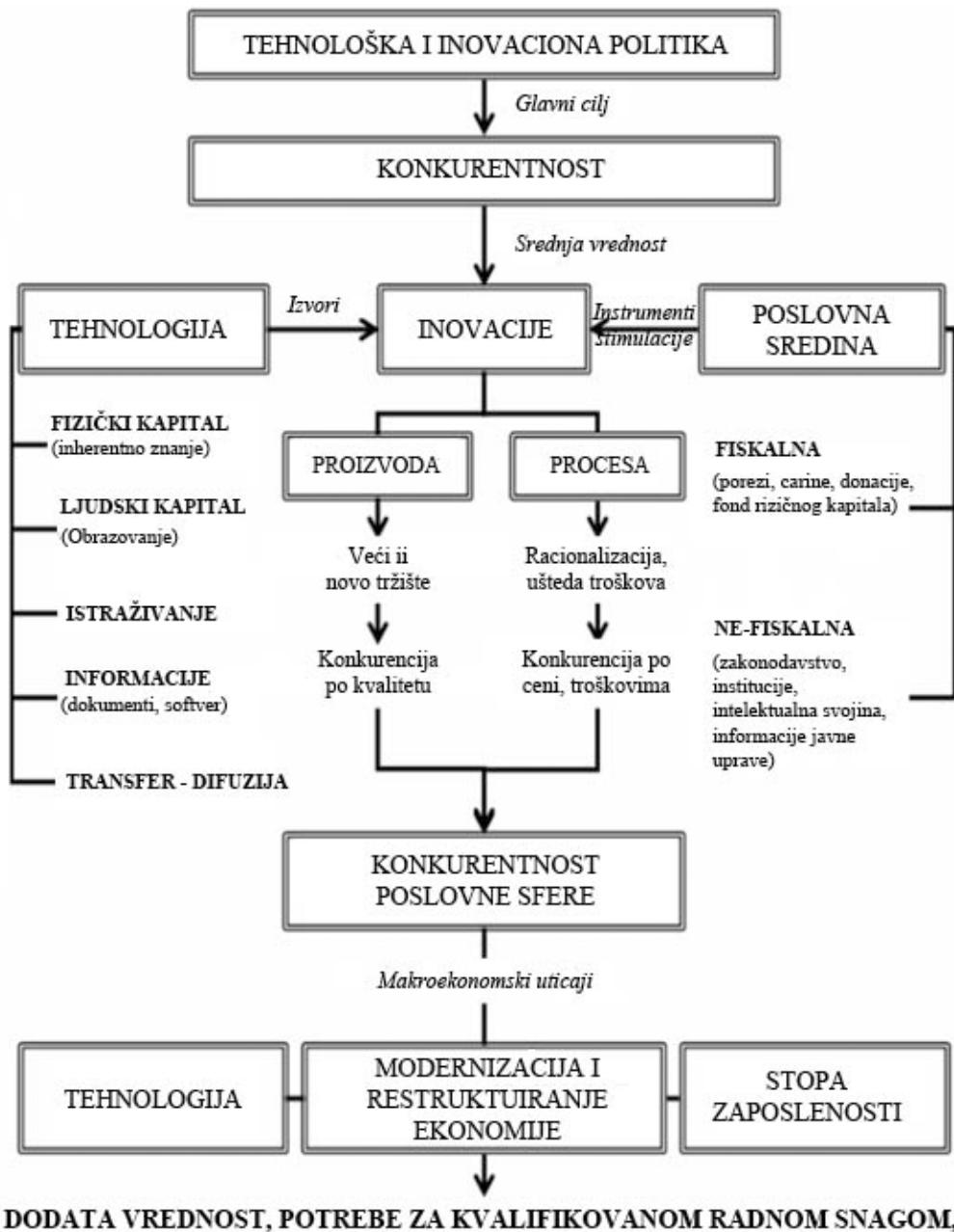
Primena specifičnih instrumenata za podršku unapređenju konkurentnosti mora da bude unakrsno/međugranički orijentisana, ali da bi bila u skladu sa tržistem, potrebno je da zadovolji određene kriterijume koji zahtevaju da neki segmenti ekonomije budu i horizontalni po svojoj sústini. Kada prioritet proizvodnje postane kvalitet kao jedan od aspekata ekonomskog rasta, a u krajnjem slučaju i ukupnog uspona ekonomije, bilo bi primereno koncentrisati se na one segmente ekonomije koji se odlikuju relativno visokim stepenom dinamike trgovanja na svetskim tržistemima (više od 5% godišnje), visokim nivoom obrade (viša stopa dodate vrednosti, relativno viša cena po kilogramu i eksportne cene) i koji će značajno doprineti uspostavljanju bolje ravnoteže u trgovini tako što će proizvesti zamenu za uvoznu robu domaćom i povećati izvoz.

Ključno mesto u okviru specifičnih politika podrške poboljšanju konkurentnosti imaće politika podrške kreativnosti, difuziji i konačno primeni tehnologija i inovacija, takozvana *tehnološko-inovaciona politika* [3]. Nasuprot industrijskoj politici, tehnološko-inovaciona politika se ne koncentriše na podršku ekonomski povoljnijim granama ili sektorima delatnosti, već na umu ima kvalitet i konkurentnost proizvoda i usluga postignutu inovacijama. Pod uticajem inovacija, posebno onih radikalnih, uspostavlja se čitav niz novih grana delatnosti (informacione tehnologije, biotehnologije, nanotehnologije, itd.). Te grane delatnosti koje

po konkurentnosti prevazilaze one tradicionalne rase-polažu sve većim potencijalom rasta i postaju značajan faktor strukturnih promena i modernizacije ekonomije. Ova tehnološko-inovaciona politika je utoliko neophodnija kako je konkurenca na međunarodnom tržištu sve oštira, a životni ciklus inovacija sve kraći i potrebe za inovacijama postaju sve veće i hitnije.

Tehnološko-inovaciona politika predstavlja sada jedan sveobuhvatni sistem koji će imati dugoročni uticaj na društvo i na njegov budući razvoj, kao i sistemska analiza i ocenjivanje razvoja. Ona obuhvata mere za podršku *sferi ponude*, t.j., prodiranju inovacija na tržiste, kao i razvoju *pro-inovativnog poslovnog okruženja*.

Efikasnost tehnološke i inovacione politike kao sredstva za poboljšanje konkurentnosti ekonomije zavisi od *izvora*, a to su znanje i istraživački potencijal, uključujući kanale za transfer i difuziju tehnološkog progrusa s jedne strane, i od *instrumenata* kojima se stimuliše spremnost i volja poslovne sfere da preuzme povećani rizik koji je povezan sa inovativnom aktivnošću, s druge strane. Od jednakog značaja je i da inovacije budu jednakom usmerene i prema proizvodima i prema procesima, što određuje i način na koji će se postići konkurentna prednost (kvalitativno novim parametrima korisnosti proizvoda ili racionalizacijom putem nižih troškova proizvodnje koji će uticati na cenu proizvoda).

Struktura tehnološko-inovacione politike prikazana je na dijagramu 2.

Izvor: [6, str. 175]

U ekonomskim uslovima Republike Slovačke, slično drugim privredama u tranziciji, tehnološko-inovaciona politika nije u potpunosti primenjena. Neophodno je identifikovati pravce istraživanja i razvoja u industriji u odgovarajućem programu koji se onda može upotrebiti u diferencijaciji proizvoda i procesa, a u okviru zajedničke tendencije podrške stvaranju, difuziji i primeni tehnologija i inovacija (kako se to i nameće u ekonomski naprednim privredama). Po našem mišljenju, programski sadržaj istraživanja i razvoja u oblasti industrije odnosiće se u najvećoj meri na tri glavne oblasti [4], [8] a to su sledeće:

1) Istraživanje i razvoj usmereni na ostvarivanje veće dodate vrednosti

Cilj ove grupe istraživanja i razvoja u industriji biće da doprinesu povećanju dodate vrednosti industrijske proizvodnje u SR. Poželjno bi bilo iskoristiti faktore intenzifikacije kao što su istraživanje i razvoj na dugoročnom planu, tako da deo dodate vrednosti ukupne proizvodnje u preradivačkoj industriji poraste na 35% do 2020. godine.

2) Istraživanje i razvoj kojim se obezbeđuje razvoj inovacija u standardu

Cilj ove grupe istraživanja i razvoja u industriji biće da obezbedi veću konkurentnost domaće proizvodnje u okviru otvorenog slobodnog tržišta Evropske unije. Na dugoročnom planu, ono će se ogledati u sve većoj pokrivenosti domaće potrošnje domaćom proizvodnjom, posebno u industriji nameštaja, proizvodnji papira, farmaceutskoj industriji, proizvodnji obuće i tekstilnoj industriji za 15-20%, što znači da bi nivo pokrivenosti proizvodima domaće lake industrije (uključujući i farmaceutsku industriju) dostigao 60-65%. Istovremeno, poželjno je da se poveća konkurentnost standardnih proizvoda preradivačke industrije primenom inovativnih procesa. To se posebno odnosi na industriju mašina, elektrotehniku i hemijsku industriju, tako da bi se ovaj porast viđeo na dugoročnom planu, sve do potpunog uspostavljanja ravnoteže u spoljnoj trgovini Slovačke.

3) Istraživanje i razvoj kao podrška rešavanju globalnih problema

Cilj ove grupe istraživanja i razvoja u industriji biće da se uključi u rešavanje globalnih problema, posebno u sferi zaštite životne sredine, zdravlja stanovništva i da obezbedi održivi razvoj.

Na dugoročnom planu, ovo znači da će se postepeno povećavati ukupni troškovi za istraživanje i razvoj, tako da bismo dostigli nivo zemalja čija je ekonomija slična našoj. Očekuje se da će do 2020. godine pokazatelj ukupnih troškova za istraživanje i razvoj dostići 1,5% BDP. Ipak, ovo zahteva da dinamika kojom se povećavaju izdvajanja za istraživanje i razvoj bude veća, posebno kad se radi o preduzetničkoj sferi.

Neodvojivi deo tehnološko-inovacione politike jeste stimulisanje razvoja preduzetničkog okruženja. Preduzetničko okruženje koje stvara okvire za finansijske, poreske, zakonske i druge instrumente kontroleutiče na sferu ponude kao i na sferu potražnje. Ono prvenstveno utiče na ponašanje preduzetnika, njihovu spremnost da podnesu potreban rizik, i na taj način istovremeno određuje prostor za primenu koristi od inovacionih delatnosti.

Glavni instrumenti stvaranja povoljnog preduzetničkog okruženja obuhvataju poreske mere, zaštitu patenata i zakonske odredbe koje bi olakšale vršenje svih transakcija vezanih za preduzetničko delovanje. Poslovanje uz primenu inovacija je, govoreći na osnovu iskustava, u najvećoj meri ograničeno neodgovarajućim odredbama, direktivama i nedovoljnom fleksibilnošću zakonskih akata. To sprečava da se iskoriste nove mogućnosti naučnog i tehničkog progresa, posebno u prvim fazama razvoja inovacija, kada je neizvesnost prodora na tržišta najveća.

Stvaranje odgovarajućeg poslovnog okruženja zahteva i da vlada primeni svoju funkciju koordinacije. Iz gore-navedenog možemo da zaključimo da su tehnološko-inovaciona politika i podrška naučnom i tehničkom progresu efektivne samo ako se zasnivaju na konsenzusu vlade, komercijalne sfere, istraživačkih i obrazovnih institucija, nezavisnih stručnjaka i predstavnika organizacija koje zastupaju zaposlene.

Značajan motivacioni faktor za poslovnu sferu u oblasti postizanja cijeva tehnološko-inovacione politike jeste primena *Operativnog programa za konkurentnost i ekonomski rast*¹ u kome je za ovu oblast izdvojeno 772 miliona evra.

¹ Operativni program za konkurentnost i ekonomski rast (OP C&EG) zasniva se na Nacionalnom strateškom okviru SR (NSRF of SR) za 2007-2013, uključujući sve osnovne politike Evropske zajednice za ekonomsku, društvenu i teritorijalnu koheziju (Opšti strateški principi Zajednice za koheziju; Strategija konkurentnosti Slovačke do 2010, Lisabonska strategija za SR i s tim u vezi skup "integriranih principa" za period 2005-2008 što je Komisija odobrila za oblast podrške ekonomskom rastu i mogućnostima za rad u Evropi; industrijska i energetska politika EU kao i strategija EU za obezbeđenje održivog razvoja). Prioritetni pravci OP C&ED u cijem je središtu podrška inovacijama i novim tehnologijama jesu da ispune dugoročnu viziju ekonomskog i strateškog razvoja zemlje, što NSRF definiše kao Opštu konvergenciju ekonomije SR prema prosečnim rezultatima EU 15, mereno održivim razvojem. Strategija ispunjenja zacrtane vizije proističe iz ovoga, a definije se kao Značajno poboljšanje konkurentnosti i performansi regionalne i slovačke ekonomije u skladu sa održivim razvojem do 2013. godine. OP C&ED razvija specifične prioritete NSRF "Podrška konkurentnosti poslovnih preduzeća i usluga posebno putem inovacija" po prioritetnom pravcu 1, "Inovacije i porast konkurentnosti", prioritetnom pravcu 2, "Projektovanje moći" i prioritetnom pravcu 3, "Turizam" koji su klasifikovani unutar hijerarhije NSRF kao posebni prioriteti po strateškom prioritetu 2, "Ekonomija znanja".

Po našem mišljenju, razvijanje tehnoloških veština treba shvatiti kao institucionalni proces učenja kroz koji moraju da prođu preduzetnici da bi stekli uvid u ponudu koju tehnologija pruža, da bi bili u stanju da je procene, vrednuju, izvrše izbor, primene, prilagode, usavrše i razvijaju nezavisno. Ovaj proces će postepeno voditi kreiranju nacionalnog sistema inovacija, što je u principu dugoročni cilj strategije tehnološkog priključka.

Podrška ovom procesu zahteva, naravno, čitav splet mera čija je karakteristika obuhvaćena u nacrtu strategije tehnološkog priključka. Ključni značaj posebno ima razvoj obrazovanja, istraživanja i razvoja kao i difuzija znanja. Smatramo da je moguće primeniti program podrške primeni strategije i tehnološkog priključka pomoći sledećih specifičnih mera koje su dale u tabeli 1.

Mere	Oblici realizacije
<i>Mere za kreiranje podsticaja u skladu sa tržistem</i>	Deregulacija i liberalizacija tržišnog okruženja Primena selektivnog procesa ulaska i izlaska sa tržista.
<i>Mere u oblasti poreske politike</i>	Primena transparentnog poreskog sistema Opcija izdvajanja novca za istraživanje iz zakonske poreske osnovice za korporativni dohodak. Selektivna primena poreskih olakšica PZI priliva sa naglaskom na podršci dugoročno orijentisanim investicijama koje će iznediti dodatne investicije.
<i>Mere u oblasti poboljšanja infrastrukture materijala</i>	Završetak mreža transportnih linija, logistike i telekomunikacija
<i>Mere u oblasti poboljšanja tehnološke infrastrukture</i>	Završetak tehnološke mreže Podrška tehnološkim institutima, istraživanjima na nivou države i strategijama rasta, Uspostavljanje tehnoloških centara Kreiranje informativnih kanala Podrška međunarodnoj razmeni naučnog znanja Razvoj potrošačkih elektronskih komercijalnih modula za SME
<i>Mere u oblasti razvoja ljudskih resursa</i>	Podrška poslovanju i inovacijama u okviru sistema obrazovanja i treninga. Stalno usavršavanje kvaliteta nižeg i univerzitetskog obrazovanja Podrška univerzitetskog obrzovanja sa stanovišta kreiranja osnove za istraživačke delatnosti. Medusobna zavisnost kvalifikacija i aktivnosti državnog sistema obrazovanja i potreba privatnog sektora.
<i>Mere u oblasti finansijske infrastrukture.</i>	Sistemsko ozdravljenje finansijskih tokova u celoj ekonomiji u skladu sa zakonodavstvom. Dostupnost kratkoročnih kredita za finansiranje ugovorene proizvodnje i investicionih zajmova za primenu investicionih projekata. Selektivna prednost zajmovima za moguće uspešne tehnološki orijentisane investicije. Uspostavljanje fondova za zajmove u oblasti tehnologije. Priprema za primenu programa finansijske podrške tehnološki orijentisanim SME.

Tabela 1: Nacrt mera i oblici realizacije strategije tehnološkog priključka

Izvor: [3, str.94]

Na osnovu složenosti nacrta mera vidimo da će prima na inovacije pristupa koncepcijskoj bazi tehnološko-inovacione politike predstavljati višedimenzionalan proces. U tom smislu neophodno je prevrednovati ulogu države na osnovu zaista primenjenih predloga u najuspešnijim ekonomijama Evropske unije s tim što će se posebna pažnja posvetiti pro-inovativnoj adaptaciji funkcija države u uslovima nove tehnologije proizvodnje, razmene i prenošenja informacija.

Zaključak

Koncepcionska osnova politike konkurentnosti orijentirana je prvenstveno prema harmonizaciji konkurentne osnove slovačke ekonomije sa podrškom kompatibilnosti na evropskom tržištu.

Dugogodišnji izostanak efektivne politike konkurentnosti i veliki problemi u transformaciji privrede doveли su do značajnog i sve opasnijeg zastoja kako u strukturiranju slovačke privrede, tako i u njenom prilagođavanju inovacijama. Ovaj trend se može zaustaviti i usmeriti u suprotnom pravcu samo pod pretpostavkom da odlučujući činioци modernog razvoja, kao što su nauka i istraživanje, učenje i kreativnost ljudskog faktora, i naravno dobra infrastruktura za difuziju pronalazaka i inovacija postanu centar naše pažnje i središnja tačka politike konkurentnosti, umesto da kao dosad ostanu po strani. Specifični ciljevi, sadržaj i instrumentarium ove politike treba istovremeno da svesno i zrelo prepoznaaju i angažuju stvarnu snagu, strategiju i specifične delatnosti odlučujućih činilaca u procesu globalizacije, posebno transnacionalnih korporacija. Drugim rečima, karakteristike globalizacije i integracije moraju da postanu deo koncepcionske osnove politike konkurentnosti SR, u skladu sa uslovima 21. veka. Mi ovde prepoznajemo sledeće odrednice:

- stalno razvijanje i širenje ekonomske osnove svesnim usklađivanjem transfera znanja iz inostranstva i opštепrihvaćenim razvojem nauke, istraživanja i razvoja u Slovačkoj,
- stalno podsticanje i razvijanje učenja među stanovništvom, u skladu sa dinamikom novih tehnologija u proizvodnji, razmeni i prenošenju informacija,
- sistematska izgradnja tehnološke i informacione infrastrukture i podrška difuziji novih znanja i inovacija kako iz domaćih, tako i iz inostranih izvora,
- Primena ekonomske politike kojom se podržava stvaranje neophodnog prostora za stalno unapređenje ekonomske strukture novim elementima, a putem njenih instrumenata zasnovanih na primejni inovacija i otvaranje novih kompanija orijentiranih na inovacije,

- Sistematsko ispitivanje „mogućih budućih tokova“ putem vizija, prognoza, strategija i interesnih grupa – predstavnika nauke i istraživanja, poslovne sfere, zaposlenih, regionalnih samouprava koji će raditi zajedno s vladom – što je neophodna pretpostavka objektivizacije razvojnih ciljeva, kao i harmonizacija interesa i motivisanosti subjekata koji učestvuju u njihovoј primeni.

BIBLIOGRAFIJA

- [1] BOBÁKOVÁ, V. 2001. Konkurenčná schopnosť ekonomiky. In: Acta Oeconomica Cassoviensis N°5, 2001, č. 5, s. 37-45. ISSN 80-225-1407-1
- [2] EUROPEAN COMMISSION. 2003. Raising EU R&D Intensity: Improving the Effectiveness of Public Support Mechanism for Private Sector Research and Development. Report to the European Commission by an Independent Directorate-General for Research Information and Communication Unit. Brussels: European Commission, 2003.
- [3] HEČKOVÁ, J.: Koncepcia technologickej politiky. In: Ekonomika a spoločnosť, roč. 9, 2008, č. 1, s. 87-95. ISSN 1335-7069
- [4] HEČKOVÁ, J.: Súčasný stav slovenského priemyslu a perspektívy jeho 'alšieho rozvoja'. Prešov: Fakulta manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove, 2008, 162 s. ISBN 978-80-8068-746-5
- [5] HEČKOVÁ, J. – CHAPČÁKOVÁ, A.: Teoretické východiská problematiky konkurenčnej schopnosti ekonomiky. In: Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2008 (Ed.: Kotulič, R.). Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2008, s. 196-209. ISBN 978-80-8068-798-4 dostupné na internete: <http://www.pulib.sk/el-pub/FM/Kotulic7/index.html>
- [6] KLAS, A. 2006. Inovácie a konkurenčná schopnosť. In: Konkurenčeschopnosť slovenskej a českej ekonomiky – stav a perspektívy: Zborník príspevkov zo slovensko-českej vedeckej konferencie konanej pod záštitou podpredsedu vlády SR pre európske záležitosti, 'udskej práva a menšiny p. Pála Csákyho. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2006. ISBN 80-7144-148-1
- [7] OUTRATA, R.: Konkurenčná schopnosť a procesy konvergencie vo svetovej ekonomike. In: Ekonomický časopis, roč. 48, 2000, č. 6, s. 705-727. ISSN 0013-3035
- [8] ŠIKULA, M. a kol.: Determinanty formovania priemyselnej politiky v podmienkach globalizácie a integrácie. Bratislava: Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2003. ISBN 80-7144-134-1
- [9] ŠIKULA, M.: Konkurenčeschopnosť v súradníciach globalizácie. In: Ekonomický časopis, roč. 54, 2006, č. 10, s. 965-982. ISSN 0013-3035